

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII ʼBO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke neimaɔnɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnɔ, hoge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemɛi iɔi hu neitɔnɔnɔn diɔ.

A ke lɔnɔaa kele yepɔɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɔgɔ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɔtɔwɔ yii lele neikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii naane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da nɔɔ kɔnɔ genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilɔnɔhɔ tɔnɔ ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɔɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a ge lɔi kele diwɔɔ naakɔnɔn genei ɔ bo yene.

Maane nutɛitɛi, ɔ make a kɔɔma yinɔaa di gɔɔ diɔ, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɔa kenaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ naawooɔo kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemɛi nɔ naakɔnɔn genei nei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn nɔaa nei laa a pɔɔ kɔpala nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kepɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan nɔaa bɛ gɛ hwɔkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔɔ kepɔlɔ, gu lawoo, naala meni kena bɔlɔ, kilɔnɔhɔ huwu lɔpe, nei hu yii bo pɔlɔ ba, hen jɔɔɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔɔɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛi luɔlaa hu da tɔlaɔlaa hu, luɔlaa da luoyɔ huɔ lɔpe da kɔɔ.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔ́nɔ́boi, di hwə kia pai meni naanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu ə́lɛ eyɛ mɛlɛkɛ ma.

Dɔ́n ɲoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpɛ gele, maanɛ nu kele ɲɔ kaa lonna, ə kɛ a kɔ́lɔ́n ɲaa ma.

Dɔ́n ɲoo mɛihwele 7

Nu kele pɛliai a ge tɔ́n niila ɲɛ tɔ́n mɛi. Nu kele hon bɛlɛ kaa tanɔ́n nukan maatɔ́n ɲɛi liila.

Dɔ́n ɲoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititə́gə pɛle la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔ́n ɲoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalakɛti di maakwiya ɲɔ́k kɔ́ɓa gahwa meni ɲɔ́k pələhu.

Dɔ́n ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔ́k tian makɔ́ɲɔ́ kititə́ gə pɛlɛla, ə́lɛ dian ti ə kɛ a kɔ́lɔ́n ɲaa ə make meni lɔpɛ daa zenwuɔ́n.

Dɔ́n ɲoo boukoutanɔ́n 11

1. Nui lɔpɛ da meninɔ́ɲɔ́k laahe ɲɔ́k, meniti hwa pɛli kei a ɲɔ́n, yi ɲɔ́n ti hwə kɔ́lɔ́n ni pononɔ́a kitikɛpɛle la, maakɔ́ɲɔ́nuaan ɲɛi ba.

2. Tɔ́n hwa pɛli nui lɔpɛ honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔ́n ti hwə kɛ laali; yilipulu menikei lowai tɔ́n mə a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔ́n ɲoo boukɔ́u hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan ɲii pələ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛlɛn meni hu, da gbinibɔ́a meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ́.

Dɔ́n ɲoo boukɔ́u haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibarələ, ə́lɛ ə he niibɔ́a kɛnaa ɲɔ́k lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye pɛli kuloi lɔi lɔpɛ hu, ə make gbɔ́k lɔi, ə́lɛ ə pənə ə ɲa gbɔ́k lɔi ti hu.

Dɔ́n ɲoo boukɔ́u naan 14

1. Nui lɔpɛ da ɲɛikɔ́u kpɔ́lu jeei, maala kaa ɲɛi ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyɔ́n nɔ́iti a pɛli ɲɛe hee mu.

2. Maakilə́laa ti hwa pɛli tɛ́gɛi meni nɔ́ɲɔ́n kɛmun gbɔ́kɔ́kɔ́ pɔ́ yi hwə ba lɔi ɲun ma meninɔ́ɲɔ́n da kaala.

Dɔ́n ɲoo boukɔ́u lɔ́li 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔ́lɔ́bɔ́.

2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu ə́lɛ maala hwə ɲɔ́k nu yei hwə ɲɔ́k lɔilonna maahwalin.

Dɔ́n ɲoo boukɔ́umɛida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di lanɔayela da pɛli heei di keɔɔ guloju hwə ma yeke la a huɔu meni, lɔilon na meni, əle yala pələ meni. Di pɛliɛ a di ke niibo ti hu, ə make di taɔai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.

3. Pɛlen mə ba a kɔɔmaayi hɔɔɔma, əle maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi nɛitɔɔ nuaan di maakɔɔn.

Dɔn ɔoo boukɔumeihweeɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a bɔɔ, ə make g boukɔuaa kɔɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbo hɛn gulo nei.

Dɔn ɔoo boukɔumeihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔ kilijahia kei, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gei, ə niiba yiibo juwu yii bo pələ hu.

Dɔn ɔoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gələ yei ɔɔ kilijahie lɛ ə gweiwoobo, ə gilipuju kweli, ə jɔlɔbo ə nei nuta kpeli ɔaa diə kenakele yi ɔɔ hwa ke ju.

Dɔn ɔoo bouhweeɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ə ɔundɔ ke, əle ə kɔɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpələn di hwə nɔ kɔɔn ju.

Dɔn ɔoo bouhweeɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔlɔbo ɔɔ lɔi ɔawoobo meni hu, a wala ke a yaa kpini, ə ke nui a pee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ə koloke gahanama ba ɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tɛɔe mələn ma.

3. Lɔilonnii kilijahia pələ bə lɔi ɔawoobo a kuloju. Gilijahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɔawoobo nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kələ laamaawoo.

Dɔn ɔoo bouhweeɛ kɔuweeɛ 22

Nu kele kemeni a kɔɔnɔyui bo mun mə ge, ye ke kɔɔn ninimu. Ninin ti bə maane ə pa bɔ a yeelaholon; yelgei, kaalɔnaa, əle meni kɔlɔn ɔa.

Dɔn ɔoo bouhweeɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo ke, ə niiba koloke təlɔnmo da ɔaane pələ mei; ə ge hwə pa ke a nui kolo hwa ma.

2. Nu kekolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nenu.

3. Kolokemun lɔpee a pɛli kolokenuan maakɔɔa kɔɔn naai; a wala keti ə to da hu.

4. Kolokemun nɔpee maala kaa nei ə viitɔ, ə niiba pələ ɔaa ke. Ge kolo kei nowai ɔen ə ke a dɔɔ; əle yilipulu ɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ɔoo bouhweeɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ɔɔ yii ə ke a beliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɔaane hu; yii hwilənna: kɔɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala nei kulo meni kele ba.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke ŋei, ŋɔn a peɛma, kolo hwaɔ kpe ŋei, kalanɛnnaa a ɔɔɔbo, a ɔɔɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa ŋei yi maakɔɔmaa ɛ bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kɔɔmaa hoɔɔbo. Gbɔɔmaa ti a pɛli kei logele ba, ɛ make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hoɔɔ hwa ma, yi kɔɔ hwilɛn maakweli kɔɔɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɛli ɛ ke kena kɛle. Maane lakwɛli kɛne kee laa ɛ ke kenaa kɛle tɔɔɔ, nui lope ge hwaɔa a ke ŋei.
2. Maakweli ŋun ma ya baa ɛ nukan holoon naa bo, ɛ dɔɔ gaa ŋɛi yeɛ yii hu maawiye. Ya bɛ maane ɛ wooman, ŋɛimaa hweli, da welikɛmaa di lo lo kɛle lowai, huwu ŋaa kɛle lowai ɛ ge liila ɛ ke diyai.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɛlɛ len.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɛ geti ke ŋɔi ŋɔɔ tɛtɔɔ laa kpaalɛ meɛ, ɛ pɛlima ɛ dɔɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ɛ kɔɔɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ɛ getike, ye dɔn ŋooŋaa ŋɛi bo di le di kpaalɛ meɛ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kɔɔmaa yii hu. Maahɔɔbo gbɔɔmaa yii ti bɛ a pɛli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔɔ gaa nu yei yeɛyii hu da ŋɔɔ legbɔɔba laa, maala kele hoɔɔboɔ ŋɛn lo gaama, ya baa a mɛlaa diwei kɔɔɔɔ, kɔɔmaa yii hu yi hulu meni hwɛ laa.
3. Maala ŋaa ti da legbɔɔba ŋaa ti, ge pɛlɛ hwa pɛli kei a juwu takpeli yi yeɛ kele puɔ geba hwɛ mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalɛ ta kpeli hwɛ laa yi a pɛli dɔn ŋaa ŋɛi maameni piliju, ye nu ŋɔɔ tɔɔ gaa ŋɛi yeɛyii hu da ŋɔɔ legbɔɔba laa kuloi ŋɛi: ye ɛ ke a lo, a kɔɔ, ɛ make gu teitei.
